

Рецензія

отримано 27.04.2026

*Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.112
з.пед.н., проф. Петренко А.В.*

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.112
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Факультету
психології, соціальної роботи та
спеціальної освіти
Жанні Петrenchо

Рецензія

Карпенко Олени Георгіївни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертаційну роботу Горобчук Людмили Леонідівни на тему «Упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 «Соціальна робота», галузь знань 23 Соціальна робота.

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Сучасне суспільство характеризується швидкими соціальними змінами, трансформацією ціннісних орієнтацій молоді та активним поширенням інформації через цифрові медіа. У таких умовах питання сексуальної освіти підлітків набуває особливої актуальності, оскільки саме в підлітковому віці формується ставлення до власного здоров'я, міжособистісних стосунків, відповідальної поведінки та репродуктивної культури. Недостатній рівень обізнаності молоді щодо питань сексуального та репродуктивного здоров'я може призводити до низки соціальних проблем, серед яких ранні статеві стосунки, небажана вагітність, поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом, а також формування викривлених уявлень про взаємини між людьми.

У багатьох країнах світу сексуальна освіта є важливою складовою освітніх програм, спрямованих на розвиток здорового способу життя, формування відповідальної поведінки та поваги до прав людини. Водночас у низці суспільств ця тема залишається недостатньо інтегрованою у формальну систему освіти через культурні, соціальні або інституційні обмеження. У таких умовах значну роль у поширенні знань і формуванні просвітницьких програм відіграють неурядові організації, які здатні оперативно реагувати на актуальні потреби молоді, використовувати інноваційні освітні підходи та залучати міжнародний досвід.

Неурядові організації активно реалізують освітні та просвітницькі ініціативи, спрямовані на підвищення рівня поінформованості підлітків щодо

питань статевого розвитку, репродуктивного здоров'я, безпечної поведінки та міжособистісної комунікації. Такі програми часто базуються на принципах комплексної сексуальної освіти, що включає не лише біологічні аспекти, а й психологічні, соціальні та етичні складові. Завдяки використанню інтерактивних методів навчання, тренінгів, освітніх кампаній та консультативної підтримки, неурядові організації сприяють формуванню у підлітків критичного мислення, відповідального ставлення до власного здоров'я та навичок безпечної поведінки.

Актуальність дослідження цієї теми, також, зумовлена необхідністю посилення партнерської взаємодії між освітніми установами, державними структурами та громадським сектором. Саме співпраця різних інституцій дозволяє створити ефективну систему сексуальної освіти, яка відповідає сучасним потребам підлітків і сприяє їхньому гармонійному розвитку. У цьому контексті діяльність неурядових організацій виступає важливим ресурсом для впровадження інноваційних освітніх програм, підвищення рівня соціальної відповідальності молоді та профілактики ризикованої поведінки.

Отже, упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями є важливим напрямом сучасної соціально-педагогічної діяльності, спрямованим на формування культури здоров'я, розвиток відповідальної поведінки та забезпечення благополуччя молодого покоління. Дослідження ролі та можливостей неурядових організацій у цій сфері сприяє удосконаленню підходів до освітньої роботи з підлітками та підвищенню ефективності профілактичних програм.

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (протокол №10 від 30 листопада 2022 р.).

Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна результатів дисертації Горобчук Людмили Леонідівни незаперечна, вона зумовлена тим, що авторкою *вперше*: розкрито сутність сексуальної освіти підлітків у діяльності неурядових організацій як цілеспрямованого, системно організованого процесу надання підліткам науково обґрунтованої інформації, формування ціннісних орієнтацій, установок і життєвих навичок щодо сексуальності, репродуктивного здоров'я, міжособистісних взаємин та відповідальної поведінки, що реалізується неурядовими організаціями через освітні програми поза межами формальної системи освіти; розкрито сутність відтермінованого впливу програм сексуальної освіти, який визначено як стійкі зміни у знаннях, ціннісних орієнтаціях, установках і поведінкових моделях особистості, що проявляються не безпосередньо після участі у програмі, а на пізніших етапах життєвого шляху, коли засвоєні знання, сформовані цінності та життєві навички інтегруються у структуру особистості та впливають на прийняття рішень у сфері сексуальності та міжособистісних взаємин; *систематизовано* програми сексуальної освіти підлітків, що реалізуються неурядовими організаціями; *виокремлено та систематизовано* механізми упровадження програм сексуальної освіти підлітків у діяльності неурядових організацій

(організаційно-інституційний, змістово-методичний, ресурсно-кадровий, соціально-просвітницький), які відображають структурну організацію процесу реалізації програм сексуальної освіти в соціально-педагогічній практиці та соціальній роботі; *доведено* відтермінований характер результатів упровадження програм сексуальної освіти підлітків, що проявляється у поступових змінах знань, ціннісних установок і поведінкових орієнтацій учасників програм та потребує врахування цього ефекту під час оцінювання ефективності відповідних освітніх програм; *визначено* критерії, показники та рівні сформованості результатів упровадження програм сексуальної освіти підлітків, які охоплюють когнітивний, мотиваційний і поведінковий компоненти;

уточнено: сутність і особливості комплексної сексуальної освіти, яку визначено як системний міждисциплінарний освітній процес, спрямований на формування знань, цінностей, установок і життєвих навичок у сфері сексуальності, що охоплює біологічні, психологічні, соціальні, етичні та правові аспекти сексуального розвитку людини та сприяє формуванню відповідального ставлення до власного здоров'я, міжособистісних взаємин і репродуктивної поведінки; сутність готовності молоді до відповідальної сексуальної поведінки, що розглядається як інтегративна характеристика особистості, яка відображає рівень сформованості когнітивного, мотиваційного та поведінкового компонентів і забезпечує усвідомлене ставлення до власної сексуальності, здатність приймати виважені рішення, дотримуватися правил безпечної поведінки та будувати взаємини на засадах поваги, добровільності та відповідальності; зміст поняття упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями, що розглядається як цілеспрямований соціально-педагогічний та організаційно-управлінський процес адаптації й реалізації програм сексуальної освіти у партнерській взаємодії з освітніми, соціальними та медичними інституціями, який передбачає використання інноваційних освітніх підходів, підготовку фахівців, здійснення моніторингу результатів і забезпечення сталості освітнього впливу; перелік напрямів сексуальної освіти підлітків у діяльності неурядових організацій (біолого-репродуктивний, психоемоційний, комунікативно-реляційний, правозахисний, гендерно-чутливий та соціокультурний), а також систематизовано форми й методи їх реалізації, що дає змогу цілісно охарактеризувати зміст і методичний інструментарій відповідних програм;

подальшого розвитку набули: наукові уявлення про соціальне партнерство у упровадженні програм сексуальної освіти підлітків як механізм міжсекторальної взаємодії закладів освіти, неурядових організацій, державних структур, соціальних і медичних служб, сім'ї та громади, що передбачає об'єднання професійних, організаційних і інформаційних ресурсів для спільного планування, реалізації та оцінювання освітніх програм.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого Горобчук Людмилою Леонідівною, і в цілому не викликає сумнівів.

Дисертантка обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження. Зміст роботи логічний і послідовний. Структура дисертації чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети.

Кваліфікаційним є застосування комплексу взаємопов'язаних методів наукового пошуку. Аналіз дослідження свідчить, що дисертантка чітко сформулювала основні положення та висновки проведеного дослідження, отримала результати, які мають теоретичне і практичне значення.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та апробації інструментарію оцінювання ефективності програм сексуальної освіти підлітків (анкета, система критеріїв, інтегральний показник); запропоновано практичні рекомендації для неурядових організацій щодо розроблення, упровадження та моніторингу програм сексуальної освіти; розроблені положення можуть бути використані закладами загальної середньої освіти при інтеграції компонентів комплексної сексуальної освіти в освітній процес; результати дослідження можуть бути застосовані органами місцевого самоврядування для формування політик підтримки сексуального і репродуктивного здоров'я молоді.

Подано авторське трактування проблеми упровадженню програм сексуальної освіти не тільки неурядовими організаціями, а й у створенні навчальних програм для закладів загальної середньої освіти, що сприятиме покращенню обізнаності підлітків з теми сексуальної освіти та підготовці підлітків до подальшого життя у сучасному світі.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися автором на 4 наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: 2 міжнародних та 2 всеукраїнських, науково-практичних конференціях.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Здобуті результати дослідження можна використовувати у діяльності фахівців соціальної роботи, спеціалістів соціальних служб, інших фахівців соціальної сфери; закладами вищої освіти при розробленні змісту освітніх компонентів для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота», освітньо-професійних програм «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка».

Результати дослідження було впроваджено в роботу закладів, які надають соціальні послуги: Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг (довідка про впровадження № 421 від 05.11.2024); Бердичівська міська громадська молодіжна організація «Молодь обирає життя»(довідка про впровадження № 218 від 30.01.2025); Публічна бібліотека з філіями Бердичівської міської ТГ (довідка про впровадження № 395 від 17.04.2025); Громадська організація «Спілка спеціалістів соціальної сфери» (довідка про впровадження № 97 від 19.01.2024); ВБО Український фонд «Благополуччя дітей» (довідка про впровадження № 07 від 03.02.2025).

Отриманню достовірних результатів сприяв ретельний аналіз

відповідних джерел, включаючи монографії, дисертації, статті в професійних періодичних виданнях, а також апробаційні матеріали як українських, так і зарубіжних дослідників.

Таким чином, ми вважаємо, що наукові положення та висновки є теоретично обґрунтованими та надійними. Не було виявлено жодних фактів, які б підтверджували недостовірність інформації, представлено в дисертації.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

У дисертації Горобчук Людмила Леонідівна визначені завдання були виконані на високому рівні, що свідчить про її глибоке розуміння предмета дослідження та вміння ефективно працювати в сфері соціальної роботи. Авторка чітко сформулювала мету дослідження, вона вдало обрала методи, які найкраще відповідали специфіці досліджуваної теми, що дозволило досягти значущих результатів.

Представлений текст наукової праці наочно демонструє, що Горобчук Людмила Леонідівна не лише володіє теоретичними методами дослідження, а й вдало використала емпіричний матеріал на практиці. Її вміння інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками свідчить про високий рівень підготовки та готовність до самостійної наукової діяльності.

Зазначене вище підтверджує, що Горобчук Людмила Леонідівна успішно набула необхідних теоретичних знань, умінь і навичок, які є вкрай важливими для розвитку її як самостійного науковця.

Ми вважаємо, що наукові завдання, що були поставлені, виконані на високому методологічному рівні. Це підтверджує глибоке розуміння здобувачкою теорії досліджуваної проблеми та відповідних методів наукового пошуку. Горобчук Людмила Леонідівна проявила себе як самостійний науковець, яка оволоділа всіма необхідними теоретичними вміннями та практичними навичками, що відповідають рівню доктора філософії.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Матеріали дисертації висвітлено у 4 наукових працях, з них 3 – одноосібні, 1 у співавторстві. Зокрема: 4 статті — у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 4 наукових публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Аналіз змісту публікацій засвідчує, що наукові положення та отримані результати проведеного дослідження, повною мірою представлено у друкованих наукових працях.

7. Структура та зміст дисертації. Зміст дисертаційної роботи відповідає усталеним вимогам. У *вступі* обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, представлено його методологічний апарат; охарактеризовано методи дослідно-експериментальної роботи та експериментальну базу дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; надано інформацію щодо впровадження та апробації результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади впровадження сексуальної освіти як суспільної практики» – проаналізовано сутність та понятійно-категоріальний апарат сексуальної освіти підлітків; розкрито зміст основних понять, пов'язаних із сексуальністю, сексуальним і репродуктивним здоров'ям, сексуальною поведінкою та сексуальною культурою; охарактеризовано взаємозв'язок понять «сексуальна освіта», «сексуальне виховання», «гендерне виховання» та «гендерна соціалізація» у контексті розвитку особистості підлітка; висвітлено міжнародні підходи до сексуальної освіти, зокрема рекомендації ЮНЕСКО, ВООЗ та інших міжнародних організацій; проаналізовано особливості розвитку сексуальної освіти як суспільної практики в історичному контексті, а також сучасний стан її впровадження в Україні. Особливу увагу приділено ролі неурядових організацій як важливих суб'єктів реалізації освітніх і профілактичних програм у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я підлітків.

За результатами дослідження встановлено, що сексуальна освіта підлітків розуміється як цілеспрямований, системно організований процес надання підліткам науково обґрунтованої інформації, формування ціннісних орієнтацій, установок і життєвих навичок щодо сексуальності, репродуктивного здоров'я, міжособистісних взаємин та відповідальної поведінки, що реалізується неурядовими організаціями через освітні програми поза межами формальної системи освіти.

Водночас у сучасній системі освіти України сексуальна освіта залишається недостатньо інституціоналізованою, оскільки вона інтегрована у зміст окремих навчальних предметів фрагментарно та не забезпечує комплексного підходу до формування відповідної компетентності підлітків. У таких умовах значну роль у поширенні знань і формуванні навичок відповідальної поведінки відіграють неурядові організації, які реалізують освітні, просвітницькі та профілактичні програми, спрямовані на підвищення рівня обізнаності підлітків щодо питань сексуального та репродуктивного здоров'я.

У дослідженні визначено ключові виклики у сфері впровадження сексуальної освіти підлітків в Україні: недостатню інтеграцію комплексної сексуальної освіти у формальну систему освіти; обмежену кількість навчальних годин і фрагментарність змісту освітніх програм; недостатню підготовку педагогічних кадрів до викладання відповідних тем; вплив соціокультурних стереотипів і табуваності теми сексуальності у суспільстві; обмежений доступ підлітків до достовірної інформації про сексуальне та репродуктивне здоров'я; поширення ризикованої поведінки серед молоді. У цьому контексті діяльність неурядових організацій виступає важливим механізмом доповнення формальної освіти, оскільки дозволяє впроваджувати інноваційні освітні програми, адаптовані до потреб підлітків, сприяти формуванню культури відповідального ставлення до власного здоров'я та розвитку безпечних моделей поведінки.

У другому розділі «Аналіз програм сексуальної освіти підлітків, які впроваджуються неурядовими організаціями» - проаналізовано роль

ряду соціальних інституцій у формуванні знань і поведінкових моделей підлітків у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я; охарактеризовано діяльність міжнародних та українських неурядових організацій у впровадженні програм сексуальної освіти; визначено особливості їхньої організаційної структури, напрямів діяльності та підходів до реалізації освітніх програм; розглянуто механізми адаптації міжнародного досвіду до національного контексту; систематизовано зміст і методи реалізації програм сексуальної освіти підлітків.

Окрему увагу приділено аналізу діяльності провідних міжнародних організацій (UNFPA, ЮНЕСКО, IPPF, SIECUS, The Guttmacher Institute, Advocates for Youth, RFSU, Rutgers, AMREF Health Africa) та українських громадських організацій («Здоров'я жінки і планування сім'ї», ВБО «Український фонд "Благополуччя дітей"», ГО «Ла Страда-Україна», ВГЦ «Волонтер», ГО «Дівчата», «Тінерджайзер», «Інсайт»), які реалізують просвітницькі, профілактичні та соціально-освітні програми для підлітків.

Авторкою встановлено, що сексуальна освіта у діяльності неурядових організацій реалізується як комплексний міжсекторальний процес, що поєднує освітню, соціальну, психологічну та правозахисну складові. Ефективність таких програм забезпечується завдяки використанню інтерактивних освітніх методів, міжсекторальній співпраці з освітніми та медичними установами, залученню молоді до освітніх ініціатив, а також адаптації міжнародних стандартів до соціокультурних особливостей конкретних громад. Встановлено, що неурядові організації відіграють важливу роль у впровадженні комплексної сексуальної освіти, оскільки здатні оперативно реагувати на соціальні виклики, реалізовувати інноваційні підходи до навчання підлітків і заповнювати прогалини формальної освітньої системи.

Як підсумок, у дослідженні визначено основні тенденції та виклики у сфері впровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями. До них належать необхідність адаптації міжнародного досвіду до національних соціокультурних умов, подолання суспільних стереотипів і табуваності тем сексуальності, розширення партнерської взаємодії між державними установами та громадським сектором, підвищення рівня професійної підготовки фахівців, які працюють з підлітками.

Водночас діяльність неурядових організацій демонструє ефективність інтерактивних освітніх програм, орієнтованих на формування життєвих навичок, відповідальної сексуальної поведінки, усвідомлення власних прав і розвиток культури взаємоповаги у міжособистісних стосунках. Це підтверджує важливість подальшого розвитку та підтримки програм сексуальної освіти, що реалізуються громадськими організаціями, як важливого інструменту забезпечення сексуального та репродуктивного здоров'я підлітків.

У третьому розділі *«Оцінка результатів упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями»* розкрито організацію та методіку емпіричного дослідження впровадження програм сексуальної освіти; визначено мету, завдання та дослідницькі питання

дослідження; обґрунтовано використання змішаної методології, що поєднує кількісні та якісні методи аналізу; охарактеризовано інструментарій дослідження, зокрема анкетування молоді, фокус-групові дискусії з фахівцями неурядових організацій та контент-аналіз освітніх програм.

У межах розділу, також, представлено структуру емпіричного дослідження, описано етапи його проведення та визначено критерії оцінювання дієвості програм сексуальної освіти за когнітивним, мотиваційним і поведінковим компонентами. Окрему увагу приділено аналізу результатів опитування молоді віком 18-22 років щодо їхнього досвіду участі у програмах сексуальної освіти, джерел отримання інформації про сексуальне та репродуктивне здоров'я, а також впливу таких програм на формування відповідальної поведінки.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що програми сексуальної освіти, які реалізуються неурядовими організаціями, мають комплексний характер і поєднують інформаційний, ціннісний та практико-орієнтований компоненти. Вони спрямовані на формування у підлітків знань про репродуктивне здоров'я, розвиток життєвих навичок, формування відповідального ставлення до міжособистісних стосунків та профілактику ризикованої поведінки. Аналіз змісту програм засвідчив, що більшість із них ґрунтується на міждисциплінарному підході, поєднуючи елементи педагогіки, психології, соціальної роботи та громадського здоров'я. Встановлено, що використання інтерактивних методів навчання, тренінгів, групових дискусій і практичних вправ сприяє підвищенню рівня обізнаності молоді та розвитку навичок прийняття відповідальних рішень.

Авторкою визначено основні фактори, що впливають на ефективність впровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями. До них належать рівень професійної підготовки фахівців, ресурсне забезпечення програм, міжсекторальна співпраця з освітніми та медичними установами, підтримка з боку місцевих громад, а також використання сучасних освітніх технологій і методів роботи з підлітками. Водночас виявлено певні бар'єри, зокрема соціокультурні упередження, недостатню інтеграцію сексуальної освіти у формальну систему освіти, обмежене фінансування та інституційну нестабільність окремих програм.

Узагальнення результатів дослідження дозволило сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності впровадження програм сексуальної освіти підлітків, зокрема через розвиток партнерства між державними установами та неурядовими організаціями, удосконалення освітніх програм і розширення просвітницької діяльності у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я.

Наукові результати, отримані Горобчук Людмилою Леонідівною, базуються на ґрунтовному аналізі проблеми, використанні адекватних підходів до їх вирішення, опрацюванні значного матеріалу наукових джерел, власній авторській науковій позиції.

Додатки переконливо ілюструють зміст ґрунтового наукового дослідження щодо вирішення поставлених завдань на початку експерименту

та на різних етапах наукового дослідження.

Дисертаційна робота Горобчук Людмили Леонідівни є завершеним та цілісним дослідженням.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

Висловлені в дисертації положення та ідеї є самостійними, ретельно обґрунтованими, добре продуманими, експериментально перевіреними та оригінальними.

Аналіз тексту свідчить про повне дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом, дисертаційне дослідження Горобчук Людмили Леонідівни «Упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями» за формальними ознаками відповідає встановленим вимогам.

Водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі аспекти, що потребують обговорення або уточнення:

1. У роботі представлено широкий аналіз міжнародного досвіду діяльності неурядових організацій у сфері сексуальної освіти, однак порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних практик міг би бути більш систематизованим. Зокрема, варто було б чіткіше виокремити спільні та відмінні риси моделей упровадження програм сексуальної освіти у різних країнах.

2. В емпіричній частині роботи представлено результати опитування молоді віком 18-22 років щодо досвіду участі у програмах сексуальної освіти. Водночас було б доцільно більш детально обґрунтувати репрезентативність вибірки та можливість поширення отриманих результатів на ширшу сукупність молоді.

3. У дослідженні значна увага приділена аналізу освітніх програм неурядових організацій, проте результати контент-аналізу могли б бути представлені більш структуровано, зокрема, у вигляді узагальнюючих моделей або схем, що відображають взаємозв'язок між змістовими компонентами програм та їхніми очікуваними результатами.

4. Дисертаційна робота має значну практичну спрямованість, однак окремі рекомендації щодо вдосконалення впровадження програм сексуальної освіти могли б бути конкретизовані з урахуванням можливостей їх застосування у діяльності закладів освіти різних рівнів.

Зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності дослідження, мають переважно рекомендаційний характер і можуть бути враховані авторкою у подальшій науковій роботі.

Дисертаційна робота вирізняється актуальністю теми, комплексністю аналізу та практичною значущістю отриманих результатів для розвитку соціальної роботи та освітніх програм у сфері сексуальної освіти підлітків. Висловлені зауваження не позначаються на загальній позитивній оцінці виконаної роботи.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертація «Упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями», відповідає вимогам галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота. Це твердження ґрунтується на кількох ключових аспектах.

По-перше, актуальність теми дослідження є безсумнівною, оскільки питання сексуальної освіти підлітків у сучасному суспільстві набуває особливої соціальної значущості. У підлітковому віці відбувається формування життєвих цінностей, моделей поведінки, ставлення до власного здоров'я та міжособистісних стосунків. Недостатній рівень поінформованості молоді щодо питань сексуального та репродуктивного здоров'я може призводити до низки соціальних проблем, зокрема ранніх статевих стосунків, небажаної вагітності, поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом, а також формування викривлених уявлень про відповідальну поведінку. У цьому контексті діяльність неурядових організацій відіграє важливу роль у поширенні достовірної інформації, формуванні культури здоров'я та розвитку відповідального ставлення підлітків до власного життя і здоров'я.

По-друге, сучасний методологічний рівень дослідження свідчить про застосування актуальних наукових підходів і методів аналізу, що забезпечує об'єктивність та достовірність отриманих результатів. Використання комплексного підходу, який поєднує теоретичні та емпіричні методи дослідження, дозволяє всебічно розкрити особливості впровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями, а також визначити їх ефективність у формуванні свідомої та відповідальної поведінки молоді. Такий підхід демонструє високий рівень наукової підготовки дослідника та здатність інтегрувати різні методологічні підходи у процесі дослідження.

По-третє, новизна концептуальних положень дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про роль неурядових організацій у реалізації програм сексуальної освіти підлітків. Представлені у роботі ідеї розширюють існуючі теоретичні підходи до організації освітньо-просвітницької діяльності серед молоді та відкривають нові перспективи для подальших наукових досліджень у сфері соціальної роботи та соціальної педагогіки. Важливим аспектом є також розробка інноваційних підходів до впровадження освітніх програм, спрямованих на формування у підлітків знань, навичок та відповідальних моделей поведінки.

По-четверте, обґрунтованість наукових положень, представлених у дослідженні, підтверджується ґрунтовним аналізом наукових джерел, а також результатами емпіричного дослідження. Поєднання теоретичних засад із практичним вивченням проблеми дозволяє забезпечити достовірність отриманих результатів та сформулювати науково обґрунтовані висновки щодо ефективності впровадження програм сексуальної освіти підлітків.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у діяльності неурядових організацій, освітніх установ,

соціальних служб та інших інституцій, що працюють з підлітками.

Розроблені у дослідженні підходи та рекомендації можуть сприяти підвищенню ефективності програм сексуальної освіти, формуванню культури відповідального ставлення до власного здоров'я та розвитку соціальної відповідальності серед дітей та молоді.

Таким чином, враховуючи всі вищезазначені аспекти, можна з упевненістю стверджувати, що дисертація відповідає науковим стандартам і робить вагомий внесок у розвиток галузі 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Горобчук Людмили Леонідівни та наукові публікації, в яких висвітлено її наукові результати, виконано на високому науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

Горобчук Людмила Леонідівна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

Дисертація Горобчук Людмили Леонідівни на тему «Упровадження програм сексуальної освіти підлітків неурядовими організаціями» подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023.

Рецензент:

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи факультету психології
соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Олена КАРПЕНКО

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307

Власний підпис
Карпенко О. [підпис]
Засвідчую
[підпис]

27.04.2026